

У Новій українській школі виховання орієнтується на особистісно-зорієнтовану модель, тобто на виховання індивідуальної особистості та створення умов для її саморозвитку і самонавчання, визначення можливостей і цілей життя [1, с. 2-4].

Базовим принципом Нової української школи є «педагогіка партнерства». Повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах, стосунках; діалог, взаємодія, взаємоповага є принципом соціального партнерства. Все це передбачає й зміну традиційної ролі педагога на нові – тьютори, едвайсери, коучі, фасилітатори, ментори. Вони приходять в педагогічну практику українських навчальних закладів, адаптуючись із зарубіжних педагогічних методик [5].

Отже, Нова українська школа – це місце, де діти здобувають не лише знання, але виховуються й вчаться застосовувати загальнолюдські цінності для оцінювання навколишнього світу і дійсності. Реформа освітньої галузі є надзвичайно важливою подією, і саме від учителів, людей, на яких тримається реформа, – залежатиме реалізація завдань Нової української школи. Тому, професійна компетентність учителя потребує постійного розвитку і удосконалення. Особливо актуальним це питання є у період діяльності, пов'язаної з реалізацією Концепції «Нова українська школа», підготовка вчителя до роботи в нових умовах.

Література:

1. Жученко Л. П. Проект: учнівське самоврядування «Нове тисячоліття»: підручник. Харків: Основа, 2012. С. 25–38.
2. Ляшенко О. І. Пріоритети розвитку української школи в умовах реформування освіти. / Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. Івана Огієнка. Серія: Педагогічна. Кам'янець-Подільський. 2016. Вип. 22. С. 39–42.
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Міністерство освіти і науки України. 2016 – 40 с.
4. Нова українська школа в умовах викликів сучасності: зб. тез доповідей І Всеукраїнської науково-практичної конференції / за заг. ред. Л. В. Задорожної-Княгницької. Маріуполь: МДУ. 2019. 248 с.
5. Шевчук І. Нові «ролі» педагога // Режим доступу: <https://metodialogu.blogspot.com/>. 2017.

Горошкін І. О.

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНІВ У КОНТЕКСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ МІЖНАРОДНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ PISA-2018

2018 року вперше в Україні було здійснено міжнародне дослідження якості освіти, результатом якого стала інформація про навчальні досягнення 15-річних підлітків у таких галузях, як читання, математика та природничо-наукові дисципліни. Як зазначає С. Раков, національний представник України в Керівній Раді PISA, «PISA перетворилася на найпотужніший і найвпливовіший інструмент дослідження якості шкільної освіти та стала

джерелом надійних об'єктивних порівнювальних даних про готовність 15-річних громадян країн-учасниць PISA до успішного життя в сучасному світі» [1, с. 6]. Результати дослідження PISA можна вважати індикатором якості української освіти.

Сьогодні перед науковцями та вчителями-практиками стоїть надважливе завдання – докладно проаналізувати результати дослідження з тим, щоб удосконалити методики навчання шкільних предметів і спрямувати подальші дії учасників освітнього процесу в практичну площину. Метою оцінювання PISA є оцінювання читацької грамотності, під якою розуміють здатність учня (студента) сприймати, аналізувати, використовувати й оцінювати письмовий текст задля досягнення певних цілей, розширювати свої знання й читацький потенціал, а також посилювати свою готовність брати активну участь у житті суспільства [там само, с. 426]. Підлітки мають уміти не тільки читати, а й розуміти різноманітні тексти, що трапляються людині в різних життєвих ситуаціях, однак традиційно склалося, що в школі акцентували увагу на техніці читання, навіть регулярно її перевіряли, а також на формуванні вмінь виразного читання.

Теоретичними засадами методики навчання читання є теорія мовленнєвої діяльності й теорія тексту, згідно з якими мовленнєва діяльність людини – це діяльність її мовленнєво-розумового апарату в сприйманні та побудові мовлення. Читанням називають процес сприймання й смислового оброблення (розуміння) писемного мовлення, процес комунікації посередництвом мовлення (автор → читач). Мета автора полягає в тому, щоб передати свій задум читачеві, мета адресата – зрозуміти зміст прочитаного.

Психолінгвісти (М. Жинкін, О. Леонтьєв, Д. Леонтьєв та ін.) й лінгводидакти (С. Ніколаєва, М. Пентилюк та ін.) доводять, що навчання учнів читання, в основі якого лежить процес сприймання й оброблення інформації, відбувається за умови їхнього активного творчого мислення. Під час читання тексту відбувається смислове оброблення інформації: значення слова співвідноситься зі значеннями інших слів, установлюється характер зв'язку між ними та контекстуальне значення; слова об'єднуються в синтагми, синтагми – в речення; речення об'єднуються в більші смислові утворення (ССЦ), а останні – в цілісний мовленнєвий твір.

Ознайомлення зі змістом завдань-аналогів PISA-2018, їх аналіз уможливають висновок, що вони є нетиповими для учнів, а відтак і незвичними, оскільки зорієнтовані не на перевірку сформованості рівня знань, умінь і навичок, а максимально наближені до реальних умов. Для розв'язання таких завдань учням не вистачає лише знання предмета, вони мають задіяти загальнонавчальні вміння та інтелектуальний потенціал.

У цьому контексті ключовим напрямом діяльності педагогів має бути формування в здобувачів освіти таких загальнонавчальних, або метапредметних, умінь: критично сприймати інформацію з тексту й підтексту, інтерпретувати й застосовувати її. Учні (студенти) мають вчитися висловлювати власне ставлення до здобутої інформації, робити висновки щодо її достовірності. Значні можливості має досвід формування

умінь смислового читання, яке спрямоване не тільки на ознайомлення з текстом, а на його осмислення, оцінювання інформації, уміщеної в тексті.

Смислове читання, як переконує аналіз спеціальних джерел, ефективно застосовують педагоги в школах Великобританії, Фінляндії, Японії та інших країн світу, пояснюючи це актуальною соціальною потребою навчити людину швидко орієнтуватися в інформаційних потоках, обсяг яких постійно збільшується. Без сформованості вмінь смислового читання людині важко зорієнтуватися в сучасному соціумі. Завдання, вміщені в підручниках, навчально-методичних посібниках доцільно доповнювати такими, що сприятимуть сформованості в здобувачів освіти вмінь читати, критично осмислювати зміст і форму текстів різної жанрово-стильової належності, осмислювати якість і стиль, розрізняти стилістичні варіанти мовних засобів у текстах, передусім інформаційних. Наприклад: підтвердіть (спростуйте) будь-яке твердження тексту, урахувавши власний досвід; висловіть власну точку зору (власне ставлення) до інформації, що передана в тексті; поміркуйте і скажіть, у яких ситуаціях можна скористатися інформацією, уміщеною в тексті; схарактеризуйте невербальні засоби, використані в тексті; висловіть власну думку про аргументи, наведені в тексті; оцініть твердження тексту, ґрунтуючись на власних моральних цінностях (естетичних уявленнях); визначте адресата тексту тощо. На часі розроблення спеціальних збірників завдань для оцінювання читацької грамотності 15-річних підлітків.

Практика переконує, що один і той самий текст учні можуть зрозуміти по-різному, що залежить від багатьох чинників, адже кожна людина має особистісний життєвий і комунікативний досвід, певний словниковий запас. Саме тому, пропонуючи подібні завдання, вчителю необхідно враховувати типологічні характеристики учнів. Важливо забезпечити в процесі навчання створення розвивального середовища, що має значний потенціал не тільки для виявлення кожним учнем (студентом) своїх можливостей, а й для побудови індивідуальної траєкторії розвитку. Важливо добирати тексти, у яких інформацію подано різними способами: як таблиці, графіки, гістограми, малюнки тощо. Для цього доцільно застосовувати схеми, малюнки, постери, географічні мапи тощо, які увиразнюють інформацію, подану в тексті.

Запорукою високих результатів є тривала й системна підготовка учнів. Для цього необхідно враховувати здобутки психолінгвістики, лінгвістики тексту з проблеми смислового читання, зокрема смислового аналізу тексту, а також герменевтичні засади читання.

Література:

1. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 / кол. авт. М. Мазорчук (осн. автор), Т. Вакуленко, В. Терещенко, Г. Бичко, К. Шумова, С. Раков, В. Горох та ін.; Український центр оцінювання якості освіти. Київ : УЦОЯО, 2019. 439 с.